

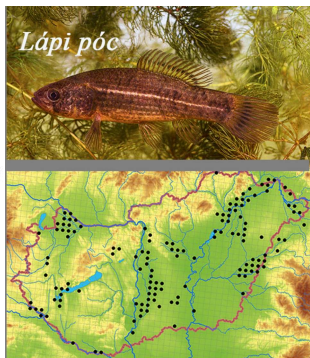

A lápi póc és a réticsík magyarországi elterjedése az elmúlt ötven évben, és a populációik fennmaradásának veszélyeztető tényezői

Sallai Zoltán, Harka Ákos és Lehoczky István

A Kárpát-medencében a 18. században végrehajtott vízrendezési munkálatokkal, a nagy mocsárvidékek lecsapolásával nagymértékben beszűkült a mocsári élőhelyek kiterjedése, ezáltal a mocsári halfajok populációi is jelentős mértékben lepadtak.

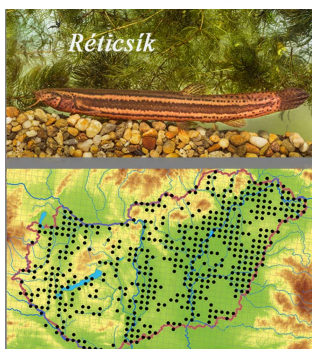
A legjelentősebb állománycsökkenést a lápi póc (*Umbra krameri*) szenvedte el. A 21. században a fennmaradt maradványpopulációit leginkább a klímaváltozás miatti kiszáradások, az inváziós amurgéb (*Perccottus glenii*) megjelenése és a vízügyi kezelők helytelen vízkormányzása, valamint az általuk végzett kotrási munkálatok, illetve a mezőgazdasági és kommunális eredetű szennyezések veszélyeztetik. A lápi póc Magyarországon „fokozottan védett” státuszban van. Az elmúlt 30 évben próbáltuk felkutatni a még meglévő maradványpopulációkat Magyarország teljes területén. Sajnálatosan több, korábban ismert élőhelyéről teljesen eltűnt a faj, a legtöbb élőhelyen a kiszáradások és minden bizonnyal az amurgéb gradációja miatt.

A lápi póc és lelőhelyei az utóbbi ötven évben

A vizsgálatokat az élőhelyek zömén kis teljesítményű, akkumulátoros rendszerű elektromos halászgéppel végeztük. A legtöbb élőhelyen nagyon nehéz terepi körülmények között tudtunk adatokat gyűjteni, részben a nagy szubmerz és emerz vízínövény-borítottság, részben a mély lágyüledék miatt. A legtöbb helyszínen fotódokumentációt készítettünk az élőhelyről, megmértük a leggyakoribb vízminőségi paramétereket (pH, oldott oxigéntartalom, vezetőképesség, vízhőmérséklet). A fogott fajok egyedszámait digitális diktafonnal rögzítettük.

A réticsík (*Misgurnus fossilis*) kissé jobban tudott alkalmazkodni a vízrendezési munkálatok után megváltozott, beszűkült élőhelyekhez, több lecsapolást célzó csatornában, régi vízfolyásokban és holtmedrekben stabil állományai maradtak fenn. A réticsík jelenleg Magyarországon „védett” státuszban van, és több olyan mocsári élőhelyen tudott tovább élni, ahonnan a lápi póc teljesen eltűnt. Állományait legtöbb élőhelyén a vízügyi kezelők helytelen vízkormányzása, valamint a kotrási munkálatok, illetve a mezőgazdasági és kommunális eredetű szennyezések veszélyeztetik.

A réticsík lelőhelyei (A hazai térképek forrása Harka & Sallai 2025. évi Magyarország halfaunája című könyve)

Vágótok Szolnoknál, az Alcsi-Holt-Tiszából

Sólyom Norbert, Nyeste Krisztián

Ez év március 8-án az Alcsi-Holt-Tisza horgászainak közösségi oldalán Sz. Z. egy tokféléről készült fényképet tett közzé. A hal szájáról sajnálatos módon nem készült külön felvétel, így a határozás teljes bizonyossággal nem végezhető el. A fotón azonban több olyan bélyeg is megfigyelhető, amely a faj meghatározását segíti. A hal orra rövid és vastag, a vérték nagyok és jól fejlettek, számuk a háton 17, az oldalon pedig 35. A bajuszszálak az orrhoz közelebb esnek, rövidek, és valószínűsíthetően hátra simítva sem érnék el a felső ajkat. E bélyegek alapján feltételezhető, hogy a kifogott példány egy fiatal vágótok.

Az Alcsi-Holt-Tiszából fogott vágótok (Fotó: Szűcs Zoltán)

A vágótok (*Acipenser gueldenstaedtii*) alapvetően tengeri életmódot folytató, de a folyókba ívni felvándorló (anadrom) tokféle. A Duna vízrendszerében történelmileg rendszeres faj volt, azonban napjainkra erősen megfogyatkozott, a Tisza vízrendszerében pedig csak kivételesen ritkán kerül elő.

Az Alcsi-Holt-Tisza egy holtmeder, amely időszakosan a Tiszából kap vízutánpótlást. A két víztér közötti kapcsolat azonban szabályozott műtárgyakon keresztül történik, és nem áll fenn folyamatos, természetes átjárhatóság. A holtmeder és a Tisza közötti vízcsera elsősorban vízgazdálkodási célokat szolgál, a halak számára tehát nem biztosít rendszeres vagy könnyen járható migrációs útvonalat.

Tovább csökkenti a természetes bekerülés valószínűségét az is, hogy a vágótok életmenete rendkívül speciális környezeti feltételekhez kötött. A faj természetes szaporodása nagyobb folyók gyorsabb sodrású, kavicsos vagy köves mederszakaszaihoz kapcsolódik, és a fiatal egyedek jellemzően hosszabb ideig a főmederhez kötődnek. Egy fiatal példány megjelenése egy hidraulikailag részben izolált holtmederben természetes úton kevéssé valószínű, különösen egy olyan vízrendszerben, ahol a faj jelenléte eleve rendkívül ritka.

A vágótok mesterséges szaporítása napjainkban már jól kidolgozott technológia, amelyet fajmegőrzési és kaviártermelési célból egyaránt alkalmaznak. Véleményünk szerint az Alcsi-Holt-Tiszában való megjelenés legvalószínűbb magyarázata egy mesterségesen szaporított egyed szándékos vagy véletlen betelepítése lehet.